

8. 12. Ptáci

Milé děti a rodiče,

včera jsme si povídali o sněhulákovi. Doufáme, že jste si zkusili taky nějakého svého vytvořit. Dnes si povíme něco o ptáčcích. Hlavně o tom, co ptáčci a zima.

Víte, že ptáčků v krajině ubývá? A že je na zimu vhodné jim trochu pomoci a připravit pro ně nějaké to krmítko? Zvláště, když venku hodně mrzne? Může vás pak těšit pozorovat, jaké druhy navštěvují zrovna to vaše krmítko.

Nejběžnějšími hosty krmítek jsou sýkora koňadra a modřinka, zvonek zelený, vrabec domácí a polní a kos černý. Ojediněle se objevují i čížci lesní, stehlíci, sýkora uhelníček, sýkora babka, brhlík lesní, pěnkava jikavec, pěnkava obecná, hýl obecný, dlask tlustozobý, drozd kvíčala, cvrčala, červenka a strakapoud velký. Za nejvzácnější a nejkrásnější skvost krmítek je ochránci ptáků považován brkoslav severní.

Kde najít více informací, pokud vás ornitologie zajímá více?

Pokud by vás pozorování ptáčků lákalo, TADY najdete tipy na místa, kde lze ptáky pozorovat. Ať už vodní, nebo horské, každý typ tu má zmíněné lokality vhodné pro jejich pozorování.

A tady zase najdete spoustu informací o ptáčcích v různých videích od Ornitologické společnosti.

V

Vyrobte si pochoutku pro ptáčky ze šišky

Vyrobte si sami pochoutku pro ptáčky. Až půjdete ven na procházku, nasbírejte pár borových šišek (co největších) a můžete tvořit.

Šišková pochoutka

Budete na ní potřebovat::

- 4 a půl hrnku loje nebo ztuženého rostlinného tuku
- 1 hrnek tvrdého rozdrobeného chleba (nejlépe celozrnného)
- půl hrnku vyloupaných slunečnicových semínek (ne semínka se solí)
- půl hrnku prosa
- čtvrt hrnku rozinek (nebo použít můžete i nadrobno pokrájená sušená jablka (křížaly))
- velké plně otevřené borové šišky
- provázek na zavěšení

Jak vyrobit:

- Na pánvi nebo v kastrůlku pomalu rozpustíte tuk. Pak jej odložíte stranou, aby trochu zchladl a zatím v míse dobře promíchejte všechny přísady (kromě šišek).
- Jakmile tuk začne mírně tuhnout, vmíchejte ho do připravené směsi přísad.
- Vezměte šišky, provázek uvažte kolem špičky, aby se dala pochoutka zavěsit a směs vetřete mezi otevřené šiškové plátky. Nechte v chladu úplně zatuhnout a pak rozvěste v zahradě nebo okolí a pozorujte, jací ptáčci na ně létají.

Zdroj: [Česká společnost ornitologická \(birdlife.cz\)](http://birdlife.cz)

O špačkovi, který zapomněl odletět do teplých krajín

Autor: Veronika Zemanová

Na větvi staré břízy na okraji lesa seděl špaček Čiperka. Byl to mladý špaček, ještě mu nebyl ani rok. Vylíhnul se v hnízdě teprve letos na jaře a jméno Čiperka mu dali proto, že byl sice malý, ale statečně se měl k světu. Jeho malý vzrůst mu v ničem nevadil.

Čiperka seděl a pozoroval okolí. Už začínalo být po ránu chladno. Pomyslel si, že se brzy poletí s hejnem do teplých krajín. Poletí poprvé a už se docela těšil, ale i trochu bál. Nevěděl, co ho čeká. Ale byl to odvážný špaček, a tak se spíš víc těšil na nové dobrodružství, než strachoval.

Když tu najednou jeho pozorování a přemýšlení přerušil nějaký pohyb a zasténání. Naklonil hlavičku, tak jak to ptáčky dělají, když se chtějí na něco pořádně podívat a uviděl veverku, jak sedí na kraji lesa a naříká. Copak se jí asi stalo, pomyslel si. Popolétl k ní blíž a zeptal se: „Proč tak naříkáš? Co se Ti stalo?“ Veverka se na něj podívala svými smutnými černými očima a povídá: „Veverčák mi sebral všechny zásoby na zimu. Když jsem se vrátila do svého pelíšku, byl pryč i se všemi zásobami, které jsem si připravila na zimu.“ Čiperkovi bylo veverky líto. Copak bude celou zimu dělat, když nebude mít žádné zásoby? On si odletí do teplých krajín, ale veverka tu musí zůstat. Křídla nemá a její zásoby na zimu jsou pro ni životně důležité. Po chvíli přemýšlení povídá: „Nebreč, já Ti pomůžu nějaké najít a připravíme spolu nové zásoby:“

„Ty bys mi vážně pomohl? To bych byla moc ráda. Sama na to nestačím, než všechno znovu oběhnu a najdu, bude tady zima,“ nadšeně vyhrkla veverka.

„Jasně, že pomohl,“ řekl Čiperka.

„Já jsem Čiperka, a jak se jmenuješ Ty?,“ představil se špaček.

„Já jsem Barča,“ řekla uplakaná veverka.

„Tak pojd', jdeme na to, Barčo. Máme málo času, já musím totiž brzy odletět s hejnem do teplých krajín,“ řekl Čiperka a dali se s veverkou do hledání jejích nových zásob. Čiperka létal a hledal pro veverku nějaké dobroty a veverka vždy na zavolání přiběhla a donesla si je do pelíšku. Tentokrát je pečlivě ukryla, aby jí je už nikdo nesebral. Jak tak několik dlouhých dní sháněli pro veverku potravu, uvědomil si najednou Čiperka, že úplně zapomněl na sraz špačků na vysoké třešni v sadu, kde se měli chystat všichni k odletu. Zásoby už měla Barča pěkné. Tak se s ní rychle rozloučil a slíbil, že až se na jaře vrátí, určitě ji navštíví. Barča mu moc děkovala za pomoc a popřála mu šťastnou cestu.

Když Čiperka doletěl na vysokou třešeň, úlekem se mu málem zastavilo srdíčko. Byla prázdná! Neseděl na ní ani jeden špaček. Neseděl tam vůbec nikdo. Všichni už odlétli...a jeho tu zapomněli. Možná, že na něj čekali, jenže Čiperka úplně pro samou práci zapomněl, že už přišel čas odletu. „Co teď budu dělat?“ pomyslel si. „Sám do teplých krajín nedoletím...brzy přijde zima a já tu zmrznu a umřu hladu“. Náhle ho však napadlo, že by mohl letět za Barčou. Třeba by ho nechala přezimovat u sebe v pelíšku...a rozdělila se s ním o zásoby, i když teda vůbec nevěděl, zda by mu chutnaly.

Když Barču konečně našel, všechno jí pověděl. Veverka se zamyslela a řekla: „Ve svém pelíšku Tě nechat můžu, budeme se hrát, aby nám bylo teplo, ale co budeš jíst? Moje zásoby jsou pro Tebe moc velké. Musíme za starou moudrou sovou, snad nám poradí, co by Ti mohlo pomoci.“

Když došli za sovou, která bydlela ve starém vykotlaném kmeni, a zasypaly jí hromadou otázek, sova jim povídá: „V lese zůstat nemůžeš, není to tu pro Tebe.

Let' do města, k lidem. Najdi si nějakou hezkou zahrádku s krmítkem a hodnou rodinu, která krmítko každý den doplňuje. To Ti zajistí potravu na zimu."

Čiperka sovu poslechl a vydal se do města. Hned zkraje uviděl v zahradě krmítko. A ejhle, bylo tam pár zrníček. Rychle je sezobal a šel si hledat úkryt na noc. Druhý den opět přiletěl na krmítko. Pořád tam bylo pár zrníček, tak je rychle sezobal a sedl si na větev. Najednou přiletělo hejno vrabců, vyzobali zbytek krmítka a zase odletěli. „To nevadí," myslel si Čiperka, „sova říkala, že v krmítku najdu zobání. Určitě tam zítra zase nějaké pro mě bude." Ale když druhý den odpoledne přiletěl na krmítko, zjistil, že je úplně prázdné. Nikdo ho nedoplnil! „Co teď? Už je šero a brzy bude noc, teď už žádnou další potravu neseženu," honilo se mu maličkatou hlavičkou. Příliš se na krmítko spoléhal a nenašel si nic jiného k jídlu. Našel si alespoň přístřešek u Barči, ale celou noc mu kručelo v bříšku a byl velmi slabý. Měl štěstí, že ještě nemrzlo a Barča ho zakrývala svým huňatým ocáskem.

Druhý den ráno letěl opět za sovou. Pověděl jí, co se mu stalo, a řekl jí, že má strach, že takhle tu zimu asi nepřežije. Sova ho vyslechla a pak mu povídá: „Našel sis špatnou rodinu. Musíš si najít takovou, která se o krmítko dobře stará. Čistí ho a každý den doplňuje krmení. Vyhlédni si pár krmítek a každý den pozoruj, zda někdo přijde, aby ho doplnil a vyčistil. Až najdeš takovou rodinu, která se o krmítko pravidelně stará, tak se jí pevně drž. Ale musíš jim za to i něco dát na oplátku. Lidé sypou do krmítek krmivo a doufají, že se pak budou moci dívat, jak se krmíš. Budou Tě pozorovat. Tak létej na krmítko v pravidelnou dobu a hezky se jim ukaž."

Čiperka znovu letěl do města a prohlížel si krmítka a rodiny, které se o krmítka starají. Až narazil na jeden malý domek se zahrádkou. Bydlela v něm malá holčička Lucinka a pravidelně chodila ptáčkům do krmítka sypat zobání.

„Jsem zachráněn," zajásal Čiperka a letěl se nazobat. Za oknem ho pozorovala Lucinka. Nadšeně volala na rodiče, že přiletěl špaček. Ale rodiče jí to

nechtěli věřit. Špačci přeci dávno odletěli do teplých krajin. Čiperka se nejdřív pohybu za okny lekl a odletěl na blízký strom, ale pamatoval si, co mu říkala sova. „Musíš jim za to taky něco dát,“ a tak se vrátil do krmítka a pořádně se tam natřásal a vystavoval se. Holčičce za oknem to dělalo velkou radost. Seděla tiše s rodiči za oknem a sledovala ho. Tatínek nevěřícně vrtěl hlavou, ale měl radost, že je Lucinka šťastná. A Lucinka každý den vyhlížela Čiperku za oknem a pravidelně mu sypala do krmítka laskominy. Samé dobroty, které Čiperkovi moc chutnaly a měl po nich vždy hned energie na rozdávání.

Tak se Čiperkovi podařilo, že přežil zimu, aniž by odletěl do teplých krajin. Vděčil za to své lidské rodině, která mu tímto zachránila život. Čiperka pak na jaře založil rodinu s mladou špačicí Táňou, která se vrátila z teplých krajin, a to, jak přežít v zimě, pak naučil i své děti. Létali k Lucince na krmítko pak každou zimu. A od těch dob někteří špačci odlétají do teplých krajin a někteří tu zůstávají.

Asi to budou Čiperkovi potomci, co myslíte?

A jestlipak i vy, děti, víte, co se ptáčkům má a co nemá sypat do krmítka?

Jestli ne, podívejte se na videa, která jsme vám dali na webovou stránku s dnešním okénkem. Dozvíte se tam, co ptáčkům dávat a co ne. Rozhodně jim ale nedávejte žádné cukroví, které vám zbyde z pečení. To byste jim spíše uškodili. Ptáčci potřebují hlavně semínka, ale každý druh má rád jiné. I to se dozvíte ve videu, které jsme pro vás vybrali.

A také si pamatujte, že pokud se rozhodnete ptáčky přikrmovat, dělejte to pravidelně. Ptáček létá na krmítko vždy přibližně ve stejnou dobu a zvykne si na to, že tam něco najde. Pokud nenajde, může být už poměrně dlouho, aby si hledal novou potravu, a bude hladovět. Stejně, jako náš Čiperka.

Těšíme se na vás zase zítra

Nápad co vytvořit do kalendáře k dotvoření

Zimní měsíce kalendáře k dotvoření by mohl zdobit krásný motiv ptáčků na krmítku. Přesně, jak jsme si dnes povídali.

Krmítko vyrobíte z kartonové krabice, vlnité lepenky, můžete ho jen namalovat a na střechu mu nalepit vatou jako sních. Ptáčci mohou být namalování nebo vystřižení z barevného papíru, případně kombinace obojího. Jako sněhové závěje skvěle poslouží odličovací tamponky roztržené uprostřed napůl (na 2 kolečka) a ty poté přestřihnuté na polovinu tak, aby tvořily kopečky. Nalepte je do obrázku tou hladší stranou dolů. Stromečky vytvoříte vystřižením jedné vrstvy bílého papírového ubrousku nebo kapesníčku. Dozdobit můžete větvičkami tují.

Těšíme se zase zítra
VERDAEL FOR KIDS

Adventní SOUTĚŽ č. 2

Dnes pro vás také máme další adventní soutěž o krásnou knihu, která by mohla udělat velkou radost všem, kteří se zajímají o ptáky. Knihu **PTÁCI** nám do soutěže věnovalo **NAKLADATELSTVÍ KAZDA**, které má ve své nabídce spoustu dalších zajímavých titulů o přírodě, ať už odborných, nebo hravých či pohádkových. Prohlédnout si celou jejich nabídku můžete **TADY** a v příloze vám posíláme ukázkou z knihy **PTÁCI**, o kterou dnes soutěžíme.

Zároveň dnes soutěžíme i o náš **balíček aktivit PTÁCI**, který obsahuje tyto aktivity

- PTÁCI - 12 SKLÁDANEK - VERDAEL FOR KIDS
- Postřehovka PTÁCI - VERDAEL FOR KIDS
- PEXESO PTÁCI - VERDAEL FOR KIDS
- TŘÍSLOŽKOVÉ KARTY - PTÁCI - VERDAEL FOR KIDS
- PTÁCI NAŠICH ZAHRAD - VERDAEL FOR KIDS
- Ptáčci počítání do 10 - dvoudílné skládky

Podmínky soutěže:

- 1) Odpovězte na soutěžní otázky
Kolik knih je v nabídce Nakladatelství KAZDA na téma PTÁCI? (Počítejte české i slovenské vydání jedné knihy jako 2 tituly) a druhá otázka zní: Kolik produktů celkem najdete v nabídce našeho eshopu <https://eshop.verdael.cz/vsechny-produkty?>
- 2) **Do 12.12. Odešlete odpověď na soutěžní otázky společně s vaší adresou*** (pro zaslání výhry poštou) a ideálně i telefonickým kontaktem (pro informaci o výhře) na náš email **soutez@verdael.cz**
- 3) Dejte **To se mi líbí** našim [FB stránkám Verdael for KIDS](https://www.facebook.com/VerdaelforKids) nebo nás sledujte na INSTAGRAMU <https://www.instagram.com/verdaelforkids/>
- 4) **Ze správných odpovědí vylosujeme 13.12. jednoho** výherce, kterému zašleme knihu poštou a náš balíček aktivit v PDF – Ptáci emailem. **Dále vylosujeme 4 výherce**, kterým odešleme náš balíček PTÁCI v PDF. Výherci budou oznámeni na našich facebookových stránkách [Verdael for KIDS - rozvíjejme děti hravě](https://www.facebook.com/VerdaelforKids) a zároveň, pokud poskytnou kontaktní údaje, budou informováni o výhře telefonicky nebo emailem.

Pokud chcete jít štěstí trochu naproti, odpovědi na soutěžní otázku najdete velmi rychle na tomto odkazu <https://www.knihykazda.cz/ptaci/>

A pro ty, kteří nevyhrají, máme slevový kód na 10% slevu (i dodatečnou, protože platí i na již zlevněné tituly) po zadání našeho kódu **VERDAELIN10. Tak neváhejte a kupte dětem nějaký hezký dárek, který je bude učit vztahu k přírodě.**

*Vaše kontaktní údaje budou použity jen pro účely soutěže a doručení výhry. Po skončení soutěže budou vymazány.

Felix Weiß

Ptáci

Rozpoznejte snadno 100 druhů

KAZDA

Ptáci na krmítku

Krmítko láká po celý rok do zahrady různé druhy ptáků. Můžete je tady často pozorovat v klidu po delší dobu a díky tomu se naučíte rychle a snadno rozpoznat ty nejběžnější opeřence.

Sýkory koňadry a **modřínky** si rády vybírají zavěšené dávkovače potravy, které se snadno čistí a kočky se k nim obtížně dostanou. Bidélka umožní přístup ke krmení méně akrobaticky zdatným **pěnkavám**. Drobnějšího **vrabce polního** rozeznáte od **vrabce domácího** podle černé skvrny na líci.

Mohutní **holubi hřivnáči** žijí téměř v každé zahradě, ke krmítkům přilétají ovšem méně často než menší **hrdličky**. **Zvonci zelení** se se svými silnými zobáky chovají vůči jiným zpěvným ptákům často dominantně.

Kosi se v létě živí červy a hmyzem, ale v zimě musejí z velké části přejít na bobule a semena. **Červenky** často čekají, až jiné větší druhy odletí.

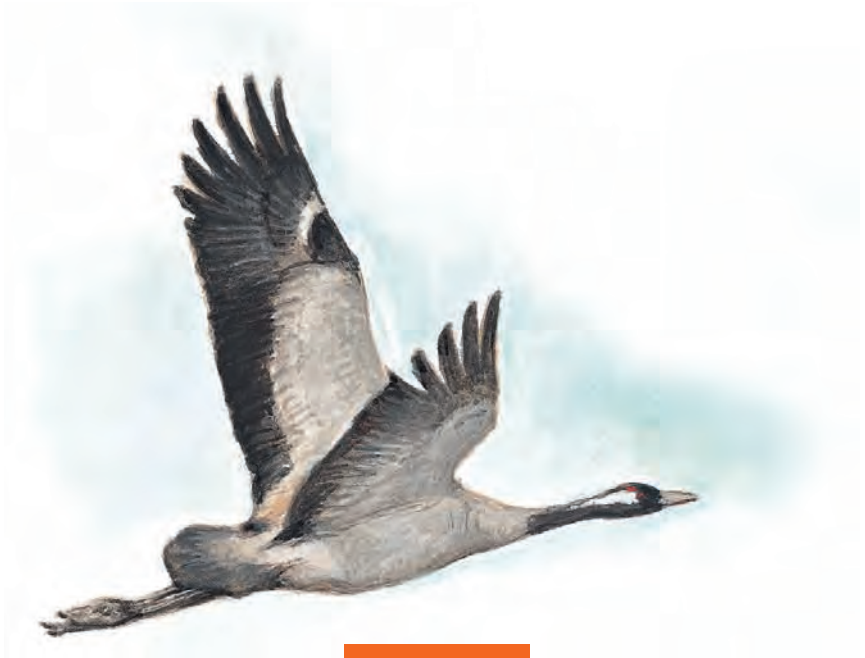
Straky jsou ostýchavé návštěvnice a ke krmítku se odváží zřídka. V zahradách se staršími stromy bývají častými a pravidelnými hosty **strakapoudi**.

Felix Weiß

Ptáci

Rozpoznejte snadno 100 druhů

KAZDA

Obsah

Úvod	6	Chrástal polní.....	46
100 druhů	19	Ústříčník velký	47
Labuť velká	20	Čejka chocholatá	48
Husa velká	21	Koliha velká	49
Husice nilská (egyptská).....	22	Bekasina otavní	50
Kachna divoká	23	Vodouš rudonohý	51
Koroptev polní.....	24	Racek chechtavý.....	52
Křepelka polní	25	Racek stříbřitý	53
Bažant obecný.....	26	Rybák obecný	54
Potápka roháč.....	27	Holub domácí	55
Terej bílý	28	Holub hřivnáč	56
Kormorán velký.....	29	Hrdlička zahradní	57
Bukač velký	30	Sova pálená	58
Volavka popelavá	31	Výr velký	59
Volavka bílá	32	Puštík obecný	60
Čáp bílý	33	Kalous ušatý	61
Luňák červený	34	Rorýs obecný	62
Orel skalní	35	Kukačka obecná.....	63
Orel mořský	36	Lelek lesní.....	64
Káně lesní	37	Vlha pestrá	65
Jestřáb lesní.....	38	Ledňáček říční.....	66
Krahujec obecný.....	39	Dudek chocholatý.....	67
Sokol stěhovavý.....	40	Alexandr malý.....	68
Poštolka obecná	41	Žluna zelená	69
Jeřáb popelavý.....	42	Strakapoud velký.....	70
Slípka zelenonohá.....	43	Žluva hajní	71
Lyska černá	44	Ťuhýk obecný	72
Chrástal vodní.....	45	Straka obecná.....	73
		Sojka obecná.....	74

Vrána černá a šedá.....	75
Krkavec velký	76
Sýkora koňadra.....	77
Sýkora modřínka.....	78
Sýkora babka.....	79
Sýkora uhelničec.....	80
Sýkora parukářka.....	81
Mlynařík dlouhoocasý.....	82
Jiříčka obecná.....	83
Vlaštovka obecná.....	84
Skřivan polní	85
Budníček větší	86
Budníček menší.....	87
Cvrčilka zelená.....	88
Rákosník obecný.....	89
Rákosník zpěvný	90
Sedmíhlásek hajní.....	91
Pěnice černohlavá.....	92
Pěnice slavíková.....	93
Pěnice hnědokřídla.....	94
Pěnice pokrovní	95
Králíček obecný.....	96
Šoupálek krátkoprstý.....	97
Brhlík lesní.....	98
Brkoslav severní	99
Špaček obecný	100
Střízlík obecný	101
Kos černý	102
Drozd zpěvný.....	103

Drozd kvíčala	104
Červenka obecná	105
Slavík obecný.....	106
Rehek domácí.....	107
Rehek zahradní	108
Pěvuška modrá.....	109
Vrabec domácí	110
Vrabec polní	111
Konipas bílý	112
Pěnkava obecná.....	113
Dlask tlustozobý	114
Hýl obecný.....	115
Zvonek zelený.....	116
Zvonohlík zahradní.....	117
Stehlík obecný.....	118
Strnad obecný	119

Další informace	121
Rejstřík	125

Určování ptáků

Jakmile ptáka pojmenujeme a určíme jeho druh, stává se pro nás srozumitelnějším. Můžeme se o jeho životě dozvědět víc a stejný druh pozorovat dlouhodoběji. Pták se stane naším známým, kterého při dalším setkání rozpoznáme rychleji. Jednou ho poznáme do takové míry, že ho dokážeme identifikovat i při letmém pohledu a budeme toho o jeho životě hodně vědět. Při prvním setkání ovšem stojíme ještě zamyšleně před neznámým opeřencem. Jelikož jsou ptáci neustále v pohybu, mohou létat a většinou si od člověka udržují

odstup, bývá pro nás velkou výzvou rozlišit drobné rozdíly, jež jsou někdy pro rozeznávání druhů podstatné.

Druhy ptáků v tomto atlasu jsou řazeny podle své příbuznosti. Podobné druhy jsou vyobrazeny na sousedních stranách. Pokud jste schopni neznámého ptáka přiřadit přibližně do správné skupiny, je nejrychlejší tuto skupinu nalistovat a identifikovat ty druhy, které přicházejí v úvahu.

Velikost

Pokud vás hned nenapadne, o kterého ptáka jde, musíte postupovat

káně lesní – 52 cm

havran/vrána – 47 cm

holub domácí – 33 cm

kos – 26 cm

vrabec domácí – 15 cm

budníček menší – 11 cm

Neznámého ptáka porovnejte s výše uvedenými druhy a odhadněte tak jeho velikost. Ta je důležitým poznávacím znakem pro správné určení.

poněkud systematičtěji. Pro správné určení jedince je asi nejdůležitější jeho velikost. Pokuste se odhadnout jeho velikost v poměru k jiným druhům ptáků, které dobře znáte. Je tento neznámý pták větší než vrabec, ale menší než kos?

U každého druhu uvádíme u vyobrazení jeho průměrnou velikost, jež poslouží jako důležitá informace ke srovnání s příkladovými ptáky. Většina zpěvných ptáků představuje menší druhy vyobrazené v knize od strany 77.

Zobák

Při určování ptáků je právě zobák rozhodujícím prvkem. Kresba hlavy se ukazuje jako velmi důležitá i pro samotné ptáky, a to v rámci vnitrodruhového rozpoznávání jedinců a při výběru partnera. Tvar zobáku je také podstatným poznávacím znakem a je velmi důležitý k určení druhu. Podle něj můžeme ptáky přibližně zařadit do určité skupiny.

Pěnkavovití jako tento zvonek zelený (nahore) jsou býložravci a mají silné zobáky, hmyzožravci jako slavík mají tenké špičaté zobáky.

Podle tvaru zobáku můžeme odvodit stravovací zvyklosti jednotlivých ptáků.

Zpěvní ptáci s velkými tupými zobáky se krmí převážně býložravou potravou: semeny rostlin a pupeny. Do této skupiny patří pěnkavovití, strnadovití a vrab-

Tvar zobáku odkazuje na způsob stravování: potápka roháč (živí se rybami), luňák červený (živí se masem) a bekasina otavní (živí se masem drobných obratlovců).

covití. Většina ostatních zpěvných ptáků má tenké špičaté zobáky, protože se živí téměř výhradně hmyzem, jejich larvami a měkkýši. Dravce, sokoly a sovy poznáte snadno podle jejich silného, hákovitého zobáku, s nímž loví hlodavce a ptáky. Dlouhokřídlí, chřástalové a dudci hledají svými dlouhými štíhlými zobáky v půdě larvy hmyzu, žížaly či pavouky a červy. Ptáci lovcí ryby mají často silné zobáky ve tvaru dýky, například potápek roháč, terej bílý, volavka popelavá, rybák obecný a také ledňáček říční.

Hlava

Opeření hlavy také často prozrazuje typické znaky, které jsou důležité pro určení druhu. U mnoha druhů ptáků se nad okem táhne ke krku světlý pruh. Tento pruh připomíná obočí a vytváří tak trochu přísný výraz. Ptáci bez tohoto pruhu jako červenka obecná nebo králíček obecný působí otevřeněji a přátelštěji. Některé další druhy, jako brhlík lesní nebo tuhýk obecný, mají kolem oka tmavou masku.

Peří

Vzory na křídlech a břiše dávají další důležitá vodítka k určení druhu. Jelikož ptáky často vidíme zespodu, bývá kresba na břiše a hrudníku velmi nápadná. Břicho může být jednobarevné

Proužek kolem oka jako u střízlíka obecného nebo maska jako u brhlíka lesního představují pro určení důležité znaky.

jako u kosa černého, více či méně výrazně pruhované jako u pěvušky modré, skvrnitě jako u drozda zpěvného nebo příčně pruhované jako u krahujce obecného.

Mnoho druhů má výrazně odlišně zbarvenou bradu přímo pod zobákem nebo hrdlo oproti břichu. Tento znak můžeme často dobře rozeznat a je typický například pro mnohé druhy sýkorek nebo pro dlaska tlustozobého. Na křídlech často rozeznáváme

jeden až dva světlé příčné pruhy, utvořené světlými špičkami per, ty představují také důležité znaky pro rozlišení.

Ptáci za letu

Určit druh letícího ptáka je asi tou největší výzvou. Během okamžiku musíme rozpoznat charakteristické znaky, což lze obtížněji než u sedících ptáků. Na pozadí světlé oblohy z ptáka často vidíme jen tmavou siluetu. U letících ptáků nám velmi pomůže odhadnout velikost v porovnání se známými druhy. Také tvar ptáků je pro určení za letu velmi důležitý, především délka a tvar ocasních per bývá charakteristická pro určitý druh. Mohou mít tvar klínu, být jemně zaoblená nebo hluboce vrubovaná jako u luňáka červeného a vlaštovky obecné. Také špičky křídel mohou být rozmanitě uspořádané, špičaté jako u sokolů a rorýse obecného nebo kulaté s viditelnými jednotlivými špičkami per jako u káně lesní a sojky obecné. I když zbarvení nelze někdy detailně rozoznat, měli byste pátrat po barvě krajních ocasních per. U některých druhů jsou nápadně bílá, dalšími důležitými znaky jsou příčné pruhy nebo široký lem. Na křídlech můžeme někdy vidět pruh v kontrastní barvě jako u ústříčníka velkého nebo stehlíka obecného.

Další rozlišovací znaky

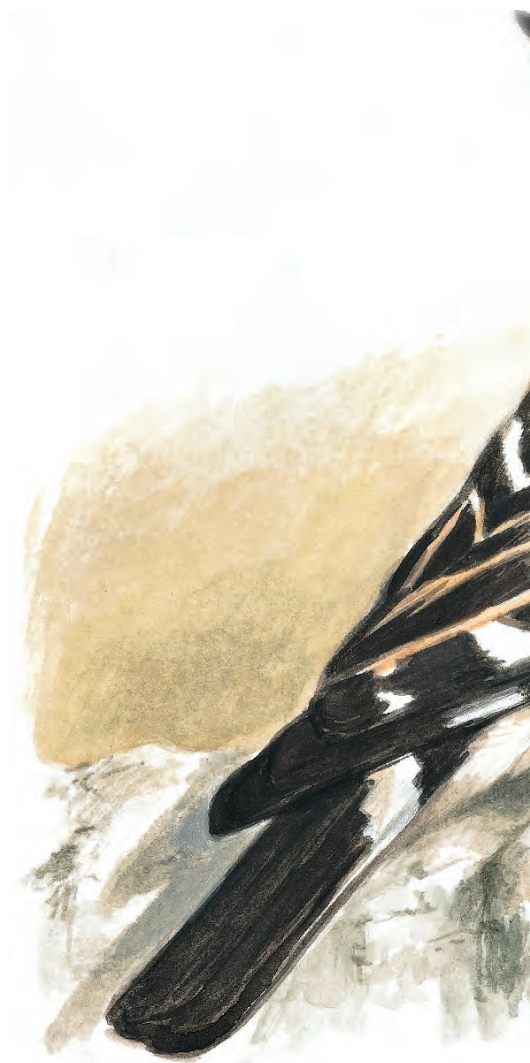
V tomto atlasu popisujeme důležité znaky pro určení druhu pomocí krátkých vysvětlivek u vyobrazených ptáků. Termínům se přitom záměrně vyhýbáme, aby počátky vašeho pozorování nebyly příliš komplikované. Věrné kresby Paschalise Dougalise hovoří navíc samy za sebe a v textu je dále nepopisujeme. V prvním odstavci najdete spíš stručnou charakteristiku druhu a věnujeme se v něm rozmanitým aspektům, například chování, životnímu prostoru nebo stěhování.

Ve druhém odstavci představujeme zvláštnosti daného druhu, protože ve světě ptáků se odehrává mnoho napínavých příběhů.

(Pro české vydání byla doplněna bližší lokalizace, pokud bylo potřeba – pozn. red.)

Výběr druhů v této knize

V této knize najdete 100 druhů ptáků střední Evropy, převážně časté a rozšířené druhy, které můžete pozorovat všude. Díky tomuto výběru se začátečníci mezi pozorovateli naučí určovat ptáky. Může se stát, že narazíte na ptáka, kterého ani po pečlivém porovnání s ilustracemi v knize nenajdete. Nejspíš ho však zvládnete přiřadit alespoň do určité skupiny ptáků.

100 druhů ptáků

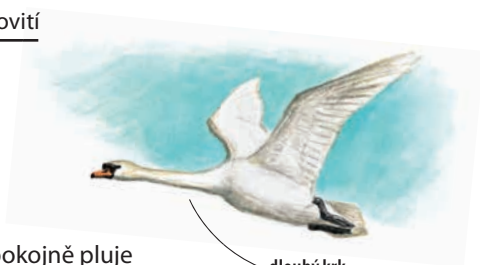

Labuť velká

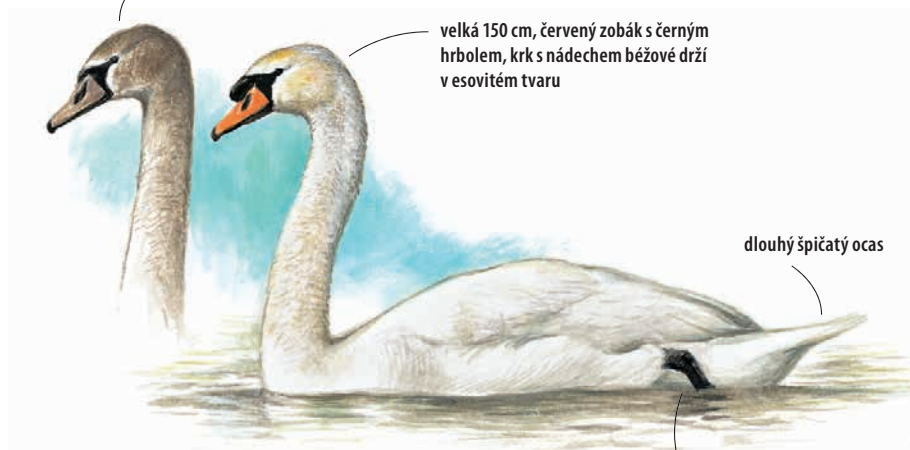
Cygnus olor

Labuť je impozantní stvoření, když pokojně pluje s polozdvíženými křídly a také za letu, když křídla s každým mávnutím vytvářejí hlasitý, dunivý zvuk.

dlouhý krk

mladý pták: špinavě šedohnědé peří
a malý hrbol na čele

velká 150 cm, červený zobák s černým
hrbolem, krk s nádechem béžové drží
v esovitém tvaru

dlouhý špičatý ocas

černé nohy

Tento velký silný pták chrání neohroženě své území, a především své hnízdo a mláďata. Napadne i člověka, pokud se příliš přiblíží. Mezi šedivými mláďaty budí příležitostně pozornost velmi světlí jedinci. Jedná se o běžnou barevnou variantu, již rozpoznáte ještě i u dospělých ptáků, ti mají světle šedé nohy namísto černých. ■

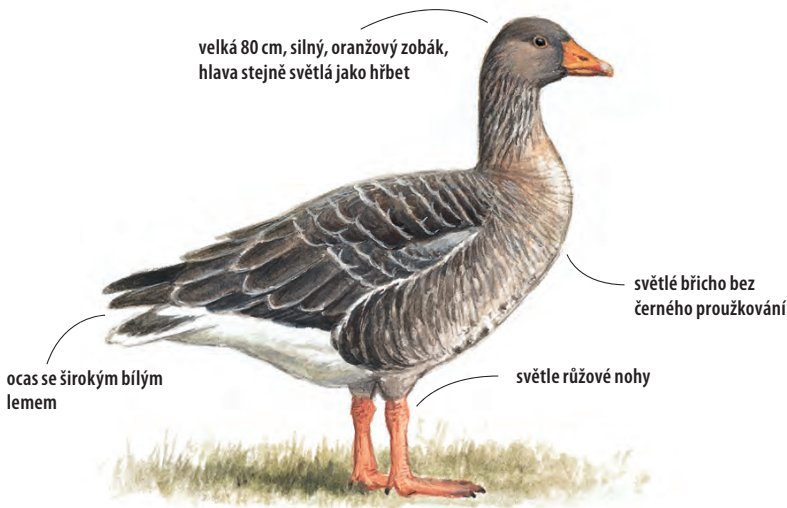
Husa velká

Anser anser

Husa velká je velmi družná a jako ryzí býložravec ozobává často ve velkých hejnech špičky trav a obilovin na loukách nebo na polích v blízkosti břehů.

světle šedá vrchní část
křídla a dvojbarevná
spodní část křídla

velká 80 cm, silný, oranžový zobák,
hlava stejně světlá jako hřbet

světlé břicho bez
černého proužkování

ocas se širokým bílým
lemem

světle růžové nohy

Husy velké létají v typické formaci ve tvaru písmene V, šikovně využívají proudění vzduchu a díky svým soukmenovcům ušetří velké množství energie. V této formaci dokážou také optimálně komunikovat v rámci hejna a předcházet kolizím. Před přistáním se formace rozvolňuje a mění se v trhavý, klátící se útvar, jako by se husy řítily k zemi. Často to můžeme pozorovat večer při přistávání u vody, kde husy nocují nebo kolem poledne, když vyhledávají vodu k napití a vykoupaní. ■

řád: pěvci » čeleď: krkavcovití

Krkavec velký

Corvus corax

Páry krkavců spolu vydrží po celý život a často nad svým velkým teritoriem létají ve dvou. Mladí, nespárovaní krkavci se sdružují ve skupinách, dokud v 5–6 letech neobsadí své vlastní teritorium.

Krkavci byli od nepaměti důležitou postavou mnoha mýtů, pověstí a pohádek. Díky své inteligenci, schopnosti imitovat řeč a dlouhému životu přitahovali odjakživa pozornost člověka. Nejmocnějšího boha severské mytologie Ódina tak vždy doprovázejí dva krkavci Hugin a Munin („Myšlenka“ a „Paměť“) a podle moderní legendy zanikne britské království a monarchie, až krkavci opustí londýnský Tower, k čemuž však díky péči svého strážce nemají důvod. ■

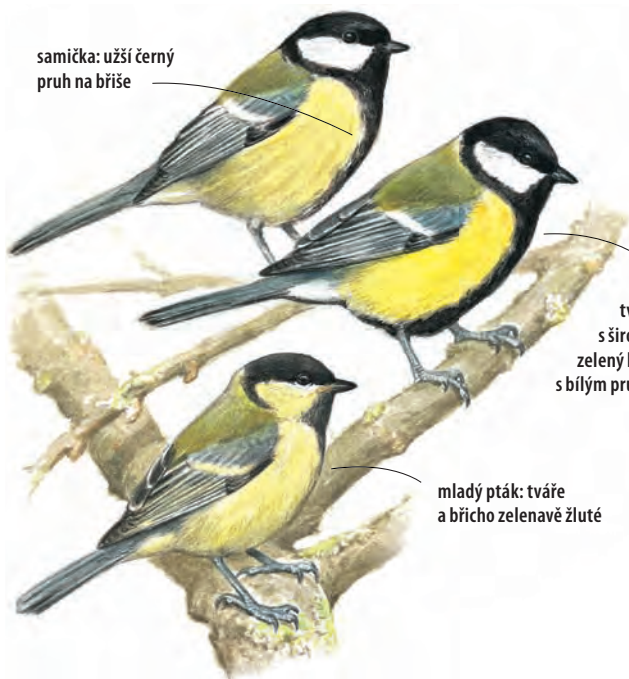
Sýkora koňadra

Parus major

Sýkora koňadra patří mezi nejběžnější ptáky střední Evropy, především na zahradách. Ráda obývá ptačí budky a navštěvuje krmítka.

bílá vnější ocasní pera,
bílý proužek na křídlech

samička: užší černý
pruh na břiše

sameček: 14 cm velký,
černá hlava s bílými
tvářemi, světle žluté břicho
s širokým, černým pruhem,
zelený hřbet, modrá křídla
s bílým pruhem

mladý pták: tváře
a břicho zelenavě žluté

Sýkora koňadra využívá ptačí budky jako dutiny ke spaní i v zimě. Při teplotách pod bodem mrazu tak ušetří 10 % energie oproti přenocování venku. Vybírá si budky, které byly na podzim vyčištěné, a není v nich příliš parazitů. Každý pták vyžaduje svou vlastní budku, proto je vhodné zavěsit jich vždy několik, neboť i v období toku nocuje sameček, jenž nesedí na vejcích, rád ve vlastní dutině. ■

Brhlík lesní

Sitta europaea

Díky svým silným nohám a běhákům umí brhlík lesní šplhat po stromech hlavou dolů nebo se udržet na spodní straně vodorovných větví.

krátký ocas s bílými
rohy, jednobarevná,
široká křídla

černý proužek přes oko
od zobáku až po krk,
silný a špičatý zobák

sameček: velký 14 cm,
oranžově až rezavě
zbarvená spodní část
těla, zadní část boků
výrazně červenohnědá,
krátký ocas

samička: spodní strana
a zadní část boků
zbarvená bleději

šedomodré
temeno a hřbet

Brhlík lesní se stěhuje do dutin po datlech, do vyhníklých dutin stromů nebo do budek. Otvor dutiny zmenšuje na správnou velikost pomocí hlíny. Uvnitř zalepuje i ostré hrany. Na podzim si brhlík vytváří zásoby na zimu. Do štěrbin ve dřevě ukrývá semena a zakrývá je mechem nebo lišejníkem. Díky tomu může brhlík lesní přežít ve svém teritoriu i dlouhé zimy. ■

Brkoslav severní

Bombycilla garrulus

Pestrý brkoslav severní o velikosti špačka sedí v zimě v některých středoevropských zemích v hejnech na jeřábech nebo dalších stromech a keřích s bobulemi a před lidmi neprojevuje plachost.

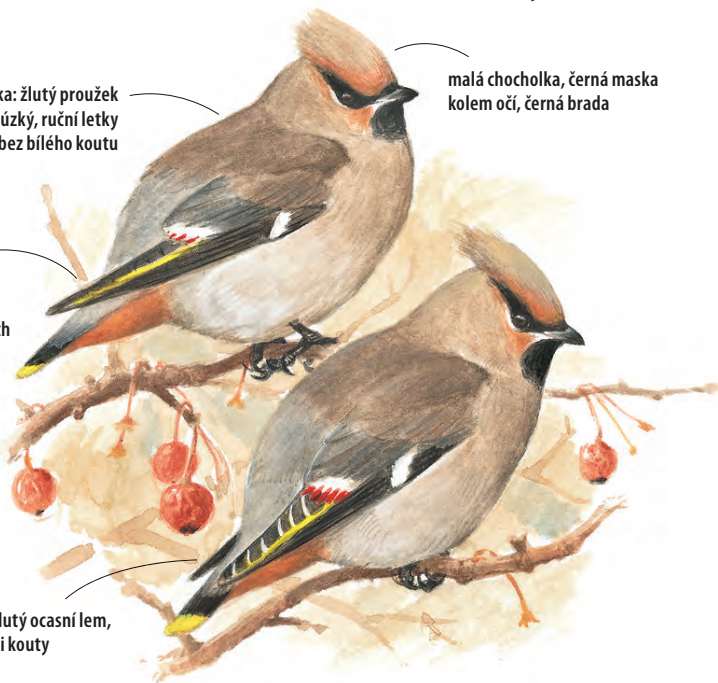
kompaktní postava,
trojhranná křídla

samička: žlutý proužek
na ocasu je úzký, ruční letky
bez bílého koutu

malá chocholka, černá maska
kolem očí, černá brada

velký 20 cm,
kontrastně
zbarvená pestrá
křídla, červené
plošky na křídlech

sameček: široký, žlutý ocasní lem,
ruční letky s bílými kouty

Ve střední Evropě se ovšem brkoslav neobjevuje každou zimu. Nepravidelné invaze brkoslavů na jih od jejich hnízdiště lidi odjakživa fascinovaly. Pravděpodobně je způsobuje vysoká úspěšnost hnízdění a nedostatek potravy v jehličnatých lesích tajgy. Ve středověku byli považováni za nešťastné znamení, což se odráží v nízozemském označení „morový pták“ nebo ve švýcarském názvu „pták smrti“. ■

V České republice brkoslav severní občasné zimuje, poslední zaznamenaný výskyt na našem území pochází z oblasti Beskyd.

Při procházce upoutá vaši pozornost neznámý pták – co to jen může být za druh? S tímto bohatě ilustrovaným atlasem ho dokážete snadno a rychle určit, a to díky jednoznačně popsaným znakům a realistickým vyobrazením s propracovanými detaily. Téměř okamžitě zjistíte, který opeřenec si v parku tak prozpěvuje, kdo přiletěl na krmítko nebo se pohupuje na hladině. Portréty jednotlivých druhů doplňují pozoruhodná fakta a zajímavosti ze života ptáků. Čím víc se o nich dozvíte, tím víc vás budou fascinovat.

PRO VŠECHNY MILOVNÍKY PŘÍRODY

www.knihykazda.cz

ISBN 978-80-7670-046-8

